List 15. **NOVICE** Tečaj LII.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 13. aprila 1894.

Politiški oddelek.

Važna razsodba.

Zadnji čas se je izreklo več razsodeb o jezikovnem vprašanji, katere so pač jezikovno vprašanje še bolj zmedle in le dokazujejo, kako potrebno bi bilo, da že v Avstriji dobimo izvrševalni zakon k XIX. členu drž. osnovnega zakona o občnih pravicah državljanov.

Občina Kladno na Češkem je bila sklenila, da bode sprejemala samo češke vloge. Ta sklep je pa politično oblastvo razveljavilo, ker ni v soglasji s § XIX. državnih osnovnih zakonov. Občina se je pritožila proti takemu omejenju njenih pravic, meneč, da ima pravica samo odločevati popolnoma v svojem poslovnem jeziku. Stvar je prišla naposled pred upravno sodišče, ki je pritožbo odbilo. Razsodilo je, da so občine zavezane tudi od zasebnikov in privatnih strank prejemati dopise in vloge v obeh deželnih jezicih. V utemeljevanji se pravi, da imajo občine pač pravico, same določevati svoj poslovni jezik, da pa od strank vendar ne morejo zahtevati, da se poslužujejo njih poslovnega jezika. Po osnovnem zakonu zagotovljena jednakopravnost zagotavlja strankam pravico, da se smejo posluževati svojega jezika, ako je deželni jezik.

Za večje občine, posebno mestne kakor je Kladno, tako tolmačenje državnih osnovnih zakonov, ne bode delalo nobenih težav, ker imajo gotovo na razpolago obeh jezikov sposobnih organov. Velike težave bode pa to delalo kmečkim občinam zlasti manjšim, kjer noben občinski svetnik ne zna druzega deželnega jezika in tudi nimajo obeh deželnih jezikov sposobnega tajnika. V utemeljevanji sodnje odločbe upravnega sodišča je posebno važen tisti „tudi od zasebnikov in zasebnih strank.“ Potem upravno sodišče nekako pove, da so občine še od koga druzega dolžne sprejemati drugojezične dopise kakor od zasebnikov, morda od državnih ali deželnih oblastev.

Vsa ta razsodba bode našim nasprotnikom dobro služila za germanizacijo. Dvomiti nimamo, da bodo slovenske občine posebno na slov. Koroškem in Štajarskem kaj pogosto dobivale nemške dopise in vloge. Nemci bodo že zaradi tega nadlegovali slovenske občine s takimi dopisi, da pokažejo potrebo nemških šol. Če bodo občinski odborniki videli, da vsak čas lahko pridejo v položaj, da je jim nemščina potrebna, potem ne bodo nasprotovali tako nemškim šolam. Začenja se torej nov boj proti naši narodnosti. Treba bode velike odločnosti, da vztrajamo v tem boji.

Ta stvar pa ima tudi svojo dobro stran, le uporabiti jo bode treba. Nemške občine na Koroškem, Štajarskem bi pa še prišle v mnogo večje zadrege, ako bi jim začele prihajati slovenske vloge. V slovenskih občinah se povsod kdo dobi, ki zna nemški, ako drugi ne, pa gospod župnik ali pa učitelj, ki bode drage volje ustregel županu in mu raztolmačil dopis. Težje bi pa to bilo za nemške občine, ako bi dobile več slovenskih vlog. Večkrat bi nemški župan moral čez hribe in doline, da dobi koga, da mu raztolmači, kaj se od njega zahteva. Zato pa imamo mi Slovenci tudi hudo orožje proti Nemcem v tem odloku, ako se bi ga prav in z vso doslednostjo posluževali. Ravno tako pa moramo tudi od druzih uradov zahtevati, da vsprejemajo slovenske vloge, in tako pokazati, da ima naš jezik pravico po vsem Štajarskem in Koroškem. Mi vemo, da bi sprvega nastala silna nevolja, ako se poprimemo tega načela. Zabavljanja po nemških listih bi bilo silno veliko. Naša narodna dolžnost je pa, da se tega zabavljanja ne ustrašimo. Če ostanemo dosledni, nam tako postopanje vsekako mora prinesti ugoden sad. Sprva bi Nemci pač le zabavljali, ali bi kmalu spoznali, da s samim zabavljanjem nič ne opravijo. Jeli bi premišljevati, kako si pomagati. Iz tega pa peljeta le dve poti. Prva je, da se k členu XIX. doda izvrševalni zakon, v katerem bi se določilo, da se ima z občinami občevati v njih poslovnem jeziku. Druga pot je pa, da se Slovenci po Štajarskem in Koroškem ločimo administrativno od Nemcev. Takoj ne bodemo ugibali, katero pot bi nastopili Nemci, ali toliko rečemo, da bi stvar vsekako bila nam Slovencem v korist. Če dobimo jezikovni izvrševalni zakon, potem bi bil konec jezikovnim prepirom, imeli bi

asne določbe, da morajo uradi posluževati se našega jezika. V takem jezikovnem zakonu bi se tudi moralo rešiti jezikovno vprašanje glede šol. Naj se tudi nemščini priznajo v notranjem poslovanji kake predpravice, vendar bi bili Slovenci na boljšem, ko bi ne bilo treba za naše pravice v vsakem slučaji posebej trkati pri ministerstvu in višjih sodiščih na Dunaji.

Še ugodnejša bi pa bila za nas Slovence druga vredba, namreč administrativna odločitev Slovencev od nemškega dela dežele bila bi pač za nas Slovence najugodnejša, bil bi to prvi korak do Zjedinjene Slovenije. Za to pa priporočamo vsem Slovencem v deželah, kjer je slovenščina deželni jezik, da tudi nemškim občinam dopisujejo le slovenski. Nikar naj se ne ustrašijo nemškejeze, ker v tem smislu je razsodilo upravno sodišče; tukaj gre za važne naše narodne pravice. Razsodba upravnega sodišča bode nam le v korist, ako pokažemo vso odločnost, drugače pa bode nam v veliko narodno škodo. Prizanesljivost in popustljivost bi tukaj ne bila na pravem mestu.

Politični pregled.

Državni zbor je minoli teden končal generalno debato o budgetu. Pri tej priliki smo videli, da je koalicija zares močna. Pridružili so se ji nemški nacijonalci in šteje do 300 poslancev, dočim jih opozicija le kacih petdeset. Kdo bi mislil, da bode sedaj zbor lahko najvspešneje deloval, ali tem najbrž ne bode tako, kajti večina iz nemških liberalcev, nacijonalcev. Poljakov, konservativcev, Koroninijevcev in nekaterih Slovencev je pač taka družba, da ni misliti, da bi mogla kaj dobrega dognati. Te stranke so tudi le v tem jedine, da se volilna pravica ne sme dosti razširiti, ker sicer njih obstanek pride v nevarnost. Govorniki koaliranih strank so tudi letos pokazali največje uboštvo na idejah. Druzega niso vedeli, kakor da so drug druzega hvalili. Od Slovencev sta govorila gosp. Šuklje in Vošnjak. Prvi je prav nesrečno polemizoval z nekaterimi mladočeškimi govorniki in pri tem kazal veliko svojo domišljijo. Po tem je pa zagovarjal koalicijo, pa nič bolj srečno, le to smo izvedeli, da on še hoče čakati, če bode vlada kaj dala nam Slovencem, kako dolgo bode čakal ni povedal, menda na nedoločen čas Ta gospod izpozabil se je pa celo tako daleč, da je sumničil, da je na Slovenskem stranka, ki teži na vzhod. Torej po receptu nemških liberalcev. Koalicija mu je posebno zmedla možgane. Tudi proti občni volilni pravici je g. Šuklje in sicer zaradi tega, ker so le srednji stanovi nositelji kulture. Take prismodarije pa pač nismo od tako učenega profesorja pričakovali, ko vendar vsakdo ve da ima večino srednjih stanov prav isto izobraženost, kakor delavci, posebno na kmetih je redkokje gospodar bolj izobražen od hlapca njegovega. Ves govor je bil le neka umetna zveza raznih liberalnih že davno obrabljenih fraz. Gospoda profesorja menda zapušča njegova duhovitost, katero smo prejšnje čase radi priznavali. Dr. Vošnjak je pa nam lepo povedal, da so paralelke v Celji že bile zagotovljene od prejšnje vlade. To priznanje je za nas jako drago, ker sedaj imamo dokaz, da poslanci, ki so ostali v Hohenwartovem klubu, niso prav nič dosegli, da je torej naravnost čudno, kako da vladi morejo še delati tlako. Najvažnejši govor je bil govor finančnega ministra. Govoril je o davčni politiki in pri tem lepo povedal, da ni upanja, da bi v sedanji postavodajni dobi dovršili davčno reformo. S to reformo bi se namreč razbremenili nižji stanovi. Mi smo bili izrekli takoj, ko je bila prišla liberalna vlada, da z davčno reformo ne bode nič, ker ne ugaja židovskim kapitalistom in sedaj vidimo, kako prav da smo imeli. To je jeden tistih lepih vspehov, za katere se imamo zahvaliti tistim slovenskim poslancem, ki so pomagali sklopiti koalicijo. To naj si zapomnijo tudi gorenjski volilci, ki so pritrdili koaliciji z zaupnico grofu Hohenwartu Govoreč o volilni reformi je pa finančni minister povedal, da pred vsem namen koaliciji, da se obvaruje sedanjim strankam njih politična posest, z drugimi besedami bi se to reklo, da je koalicija si postavila za nalogo, da varuje nemško prvenstvo v Avstriji. Gotovo lepa naloga, vredna, da je pošteno podpirajo nekateri slovenski poslanci. Pri podrobni budgetni debati so pa nekateri mladočeški poslanci se postavljali preveč na skrajno stališče, glasovali so proti potrebščinam za najvišji dvor. S tem so le dali nasprotnikom hudo orožje v roko, da bodo ložje mahali po avstrijskih Slovanih in jih sumničili nelojalnosti. Mi sicer vemo, da je stvar naperjena le proti vladi, ne pa proti kroni, ali se bode morda le napačno razlagala. Sicer se pa pri letošnji budgetni debati kaže, da je češko vprašanje jedno najvažnejših vprašanj v Avstriji. Ne le, da Mladočehi letos z nenavadno odločnostjo naglašajo svoje državno pravo, tudi drugi govorniki so se mnogo bavili z zadevami na Češkem. Ministerski predsednik Windischgrätz se je lahko prepričal, da češko vprašanje se nahaja, če tudi ga on poznati neče. Pripetiti se mu utegne, da ga baš češko vprašanje pomete.

Volitev dunajskega podžupana. — Minolo soboto izvolil je dunajski mestni zastop Matzenauerja drugim podžupanom s 70 glasi od 135 oddanih glasov. Videlo se je pri tej priložnosti, da mej dunajskimi liberalci ni popolne jedinosti, kajti 20 liberalcev ni glasovalo za Matzenauerja. Nekaj časa se je mislilo, da se liberalci in krščanski socijalisti sporazumejo, da volijo za podžupana Luegerja. To bi se najbrž bilo tudi zgodilo, da niso krščanski socijalisti s svojim kričanjem preprečili izvolitve prvega podžupana dr. Richterja županom dunajskim. Krščanski socijalisti upajo, da tako pridejo kmalu do večine v mestnem zboru, ker jim manjka le še 24 glasov, te pa upajo dobiti pri dopolnilni volitvi drugo pomlad Seveda se ne ve, če ne delajo računa brez krčmarja. Če se razmere do tedaj ne premene, bodo najbrž konservativci pomagali liberalcem in krščanski socijalisti ostanejo v manjšini.

Poljski klub je volil novo načelstvo. Načelnikom je voljen bivši minister Zaleski, namestnikom njegovim pa Jedrzović.

Rusinski klub je razpal. Rusinski poslanci se niso mogli sporazumeti o tem, bi li hodili z vlado ali pa jej nasprovali. Zaradi tega se je pa njih klub razbil.

Schmeykal. — Umrl je vodja čeških Nemcev dr. Schmeykal in so ga slovesno pokopali v Češki Lipi, kjer je bil njegov rojstni kraj. Pokojnik se je udeleževal političnega življenja od 1860. leta sem in je bil vodja čeških Nemcev, ki so imeli vanj brezmejno zaupanje. Predno so njegovo truplo odpeljali iz Prage, kjer je umrl, je imel govor finančni minister Plener. V Češki Lipi so pa govorili razni nemški vodje na njegovem grobu. Vodstvo nemške stranke je pa sedaj prevzel odbor petih poslancev, kateremu je na čelu dr. Schlesinger.

Nemčija in Italija. — Te dni sešla sta se v Benetkah nemški cesar in laški kralj. Tem povodom vršile so se vladarjema na čast velikanske slavnosti v Benetkah. Glede političnega pomena, ki ga naj bi imel ta sestanek, so razni listi raznega mnenja. Eni pravijo, da je bil sestanek, zgolj prijateljskega značaja, drugi zopet, da bo vplival na politične odnošaje laške. Brezdvomno je, da sta se vladarja zaveznika dotaknila tudi perečega gospodarskega vprašanja italijanskega in če bo v najbližji prihodnjosti o tej zadevi se zvršila na Laškem kaka posebna prememba, je isto smatrati za nasledek sestanka obeh vladarjev.

Rusija. — Novo poljedelsko ministerstvo, ki se je ustanovilo v Rusiji pozdravlja vse javno mnenje najprisrčneje. Car sam je nasproti voditelju novega ministerstva izrazil prepri-

čanje, da bo novo ministerstvo povzdignilo kmetijstvo, ki je zadnja leta toli prestalo vsled raznih elementarnih nezgod.

Črnagora. — Princ Peter Karadjordjevič namerava v teku letošnjega poletja zapustiti za zmirom Črnogoro in se s svojo rodbino preseliti v Švico. Nesporazumljenje z njegovim tastom, knezom Nikolajem, privelo je baje princa do tega sklepa.

Dansko. — Zanimivo v tej državi je poslednji čas to, da se je poravnalo nasprotstvo mej parlamentom in vlado, ki je trajalo celih devet let. Dolnja zbornica, ali Folketing, pri nas poslanska zbornica, ni namreč hotela nikdar vladi dovoliti proračuna in to zaradi stroškov za utrjenje Kopenhagena, proti kateri utrditvi so radikalci, večina folketinga vedno bili. Zgornja zbornica ali naša gosposka zbornica, na Danskem Landsthing imenovana, in kralj bili so pa z vlado, in ta je na kraljeve ukaze pobirala davke in te porabljala. Sedaj je to nasprotstvo poravnano, Kopenhagen, glavno mesto je utrjeno in proračun se je sedaj dovolil Ednak konflikt bil je tudi v Prusiji l. 1862., kateri konflikt je potem Bismark poravnal, seveda siloma, kar se je pa zgodilo na Danskem mirnim potom.

Švedija in Norvegija združeni že od l 1810. nista bili nikoli pravi prijateljici. Obe dve državi se ločita druga od druge po prebivalcih in po gospodarskih interesih teh. Švedija je konservativna. Norveški prebivalci so pa demokratičnega mišljenja V vsem pa je Švedska vedno hrepenela po nadvladi nad Norvegijo, katera pa se vedno vedela prvi pošteno upreti. Kralj je vedno podpiral Švedijo, vsled česar so začeli Norvežani celo boj proti dinastiji. To nasprotsvo mej Norvegijo in dinastijo pa se je tako zadnji čas poostrilo, da je prestolonaslednik zagrozil Norvežanom z vojaško silo, vsled česar so ti ustavili prestolonasledniku apanažo, to je dohodke, katere dobiva od Norvegije in to je toliko časa, da ne prekliče grožnje z vojaško silo Stvar ne utegne biti brez posledice.

Amerika. — Vstaja v Braziliji je zopet v najlepšem teku in boji mej vstaši in vladnimi četami se ponavljajo. — Na otoku Cuba je španski governer zasledil veliko zaroto. Zarotniki premorejo že baje do 2000 pušk. Kakih 200 pušk in 40.000 patron je španska vlada še pravočasno zasledila pri prepeljavi iz Novega Jorka na Cubo. Dotični carinski in železniški uradniki, ki so protežirali prepeljavo tega orodja, postavili so se namah pred vojaško sodišče.

Obrtnija.

Kranjski odposlanci pri obrtni enketi na Dunaju.

(Dalje.)

Mi ne mislimo, da je rokodelstvo že tako zgubljeno, kakor se občno misli, mi tudi ne mislimo, dasi trdijo socijalni demokratje, da mora na vsak način propasti, da se mora uničiti. To še ne bode tako hitro in če parlament kaj stori za varstvo rokodelstva, se še prav lahko in morda tudi zmiraj ohrani; samo da se mora razviti v umeten obrt in tu je treba, da država pomaga. Mi ne smatramo svojih idej za nazadnjaške in mislimo, da ima rokodelstvo pravico do obstanka. Dokler država ne prepove učiti se rokodelstva, mora tudi skrbeti, da ljudje, ki so se rokodelstva poprijeli, tudi dobe svoj kruh, da jih ne uničijo špekulanti, ki imajo dosti denarja. Mi mislimo, da bi se rokodelstvo ohranilo, ko bi vsi poklicani faktorji ne glede na politična in narodna nasprotja na to mislili, da je rokodelski stan najboljše varstvo in najgotovejši porok, na kateri se sme zanašati država. Pa tudi z ozirom na občno svobodo je gotovo, da je vsakdo, bodi si kdor koli, le tedaj res samostojen, ko si je zagotovil obstanek, to mora priznati tudi največji socijalni demokrat. Če pride do tega, da se uniči popolnoma rokodelstvo in bodo samo tovarne, pa bodo ljudje imeli le robsko življenje. Pač slaba svoboda je to, če ni upanja, da bi mogel postati samostojen in osnovati svojo rokodelsko delavnico.

Mi mislimo, da se rokodelstvo da ohraniti, ako se uporabijo vsa sredstva, in da je ne le v interesu rokodelstva, temveč tudi v interesu države, da se pomaga rokodelstvu, da se ohrani.

To sem povedati hotel v imenu svojih somišljenikov, če tudi ne odgovarja baš vprašanjem, vendar bi svetoval, da bi se oziralo na to menje, katero brez kacega vplivanja konservativcev ali liberalcev, pa tudi brez kacega vplivanja obrtnih shodov izrečemo obrtniki, ki dobro vemo, kaj nam manjka in kje nas čevelj žuli.

1. vprašanje: Se li naj popolni dokaz sposobnosti s pomočniškim in mojsterskim izpitom, ali le z jednim teh izpitov?

2. vprašanje: Oziroma, v čem naj obstojita ta dva izpita?

Izvedenec Kunc: Kar se tiče tega vprašanja, omenim, da ne govorim v imenu druzih gospodov, temveč le v imenu društva, ki me je odposlalo. Mi ne zmatramo dokaza zmožnosti za dokaz, koliko je dotičnik zmožen obrta, ali le za dokaz, da dotičnik zares spada v tisti obrt. Za to pa zadošča, da dokaže s spričevali, da se je obrta redno izučil in da je nekaj let delal pri obrtu. Za mojsterski izpit mi nismo. Za tak izpit bi bili le v slučajih, kjer je potreben spregled dokaza sposobnosti, če kdo ne more dokazati, da je redno se izučil in bil redno kot pomočnik določeno število let, torej v slučajih, v katerih je kak dvom. Sicer pa mislimo, da naj ostane izpit za učence, kjer je že dandanes v navadi, in ga še drugod vpeljejo. Mi mislimo, da se ne sme ovirati nikdo, ki se je redno izučil rokodelstva, da si pomaga, dočim bi se to lahko zgodilo, ako se vvede mojsterski izpit.

Poročevalec Ebenhoch: Gospod izvedenec se je izrekel za izpit za učence ali za pomočniški izpit, kakor je že sedaj. Tak izpit pa sedaj ni obvezen. Ste li za to, da se vpelje obvezen tak izpit?

Kunc: Jaz sem za to, da se vpelje.

Ebenhoch: Mislite li vi, da že zadošča, da kdo dokaže, da se je 3 ali 4 leta učil obrta, v katerem času se ga po vašem mnenji naučiti more, za dokaz, da obrt res tudi zna?

Kunc: V dvomljivih slučajih naj se izpita.

Poročevalec Pernerstorfer: Vi ste omenili, da je dolžnost države, če se ljudje uče obrta, da preskrbi za pogoje, da bodo mogli živeti. Ne dvomim, da bi vi, ki to zahtevate za obrtni stan, to morali povsod zahtevati, recimo tudi pri učenih stanovih. Vprašal bi pa vas: ste li za omejeno število (numerus clausus)? Saj to pač razumete?

*

Kunc: Jaz nisem za omejeno število.

Pernerstorfer: Po tem ste po mnenji, katero ste izrekli — in je zanimivo to konštatovati, ker ste se v svojih izvajanjih precej teoretično izrekli, na državnosocijalnem stališči.

Kunc: Na to še pridemo pri druzih vprašanjih. Sicer pa sam mislim, da stojimo na tem stališči.

Poslanec Adamek. Vi ste omenili, da je pomočniški izpit pri vaši zadrugi.

Kunc: Pri krojaški zadrugi ga še ni, pač pa je že pri nekaterih druzih zadrugah, tako pri čevljarski.

Adamek: Mojsterski izpit hočete torej le v gotovih slučajih?

Kunc: V tacih slučajih, v katerih je kak dvom.

Adamek: Prosim, povejte v čem naj bode mojsterski izpit in ob jednem povejte, kako si mislite pomočniški izpit?

Kunc: Pri mojsterskem izpitu bi vsekako dotičnik moral narediti kako stvar iz njegovega obrta. Ta izpit bi pa ne mogel biti povsod jednakomeren, zato mislim, da naj se ne vpelje. Vzemimo krojača. Krojač na kmetih dela povsem drugače nego v mestih. Na kmetih se bode od njega zahtevalo, da napravi kako priprosto oblačilo, v mestu se bode pa že več zahtevalo. Od učenca, ki hoče postati pomočnik, bi se tudi zahtevalo, da naredi kako stvar iz njegovega obrta, ali seveda bi ne bilo treba, da bi bila popolna. Natančneje določbe naj bi se prepustile zadrugi. Kar se tiče mojsterskega izpita, namreč mojsterskega izpita v slučaji, ko bi se imel dotičniku pregledati popolni dokaz sposobnosti, bi dotičnik ravno tako kakor učenec moral narediti kako stvar iz njegovega obrta, ki bi pa seveda morala biti popolnejša in boljša, kakor se pa zahteva od učenca. Kakor je rečeno, to bi bilo potrebno le v onih slučajih, v katerih je kak dvom. Jaz sem načelnik naši zadrugi in tukaj se je pripetil slučaj, da je nekomu manjkalo jeden mesec do določenega učnega časa. Imel je le spričevalo, da se je učil 23 mesecev namesto 2 leti. V drugem slučaji se je pripetilo, da se je spričevalo zgubilo, in mojster, pri katerem se je dotičnik učil, je pa bil že umrl. Možu se ni dovolilo, da bi začel samostojni obrt, ali mi smo dokaz kar spregledali. V bodoče, da bi bili še varnejši, naj bi se pa določilo, da ima dotičnik kaj napraviti, da se bode zadruga prepričala, da je v resnici od dotične stroke.

Izvedenec Lenček: Mi smo za to, da naj učenec napravi izpit, ko je dovršil svoje učenje, ker bode po tem bolj priden in bode bolj gledal, da se kaj nauči.

Izvedenec Tuma: Pri čevljarski zadrugi v Ljubljani je vpeljano, da vsak učenec, ki hoče biti prost, mora jedno stvar narediti. Če nobene stvari ne naredi, se ne oprosti in učnega spričevala ne dobi. Seveda mu ni treba dela tako izvršiti, kakor bi že bil več let mojster. Narediti mora čevelj in mojstri ga potem presodijo, je li dobro narejen. Meni je naročeno, da naj se izjavim za to, da je neobhodno potrebno, da se vpelje obvezen pomočniški izpit in da mora biti tri leta neprestano pomočnik, kdor hoče mojster postati.

Načelnikov namestnik: Za mojsterski izpit torej niste?

Tuma: Le v slučaji, če dotičnik ne more dokazati, da je tri leta delal za pomočnika.

Izvedenec Šturm: Jaz sem za obvezni pomočniški izpit, za to pa nisem, da se mojsterski izpit povsod in brez izjeme zahteva. Če je kdo bil pri kaki vdovi, mladoletnem mojstru ali sploh kje za poslovodjo, kjer se že ve, da je popolnoma sposoben, ker dela za mojstra, naj je tudi vvrščen mej pomočnike, naj se ne gre tako daleč' da bi ga k temu silili. V druzih slučajih sem pa odločno za mojsterski izpit, posebno tedaj, če je kak dvom. Kakor sem že rekel, jaz sem za pomočniški izpit, ali ne za izpit v tem zmislu, da bi mučili dotičnika, ki hoče biti prost, kakor si morda kdo misli. Nasprotno, treba je prizanesljivosti, in se ni treba kapricirati na kakih stvareh, gleda naj se le na to, da dotičnik napravi dobro pomočniško delo. Jaz mislim, da je to za učence najbolje, ker bodo potem dobri pomočniki. Sedaj ko ni obveznega pomočniškega izpita, mnogi učenci niso dovolj pridni in marljivi, da bi se kaj naučili. Obvezni izpit bode vzpodbujal mojstra, da bode bolj gledal, da učenca kaj nauči, učenec si bode pa tudi potem prizadeval, da se kaj nauči.

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Tolski lak. Dober tolski lak se napravi, ako se 22 delov asfalta, 480 delov kuhanega lanega olja, 3 dele svinčene rudečice, 1·5 dela cinkova galica vkupe kuha in potem primeša 4 delov raztopljenega jantara v 100 delih kuhajoče vode. Vso zmes se tako dolgo kuha, dokler se ohlajena poskušnja ne strdi tako, da bode smoli podobnn in se primeša na 40 stopinj ohlajeni masi 1100 delov terpentinovega olja.

Modri lak za usnje se napravi, če se kuha 5 do 10% najfinejšega pariškega modrila, v lanenem olji, dokler se poskušnja intenzivno ne počrni, ako se namaže na usnje. Tak lak je jako dober ter usnje ostane po njem mehko.

Petrolejski sodi se osnažijo. Prazni sodi se naj izžgo s slamnimi zvezki, in sicer s tem, da se mečejo užgani zvezki slame in tako petrolej užge. S tem da se pokrov, bolj ali manj zapre, se izžganje uravnava, previdnostij je potreba, da se sod ne užge. Ko se je sod izžgal, se naj sod z vodo izpere, pa zgine ves duh.

Črtice o kmetijski kemiji.

Zrak.

(Dalje.)

Mej plini, katerih je le malo v ozračji, je tudi vodik. Tega plina je pa navadno tako malo v zraku, da bi zaradi tega skoro ne bilo treba govoriti o njem. Ko bi nastopil v večji množini, bi bil škodljiv in nevaren, v majhni množini pa v zraku ne vpliva koristno, pa tudi škodljivo ne. Čist se ne nahaja v prirodi, nareja se pa

živalim v črevah z drugimi plini v zvezi in v nekaterih krajih pa hlapi iz zemlje z drugimi gorljivimi plini. Večje važnosti nego vodik sam so pa spojine njegove. V vodi in pa v vseh organičnih snovih, pa tudi v mnogih neorganičnih je več ali manj vodika kemično spojenega. Te spojine delajo ta plin tako važen, da moramo nekoliko spregovoriti o njem.

Vodik je jednak kakor kisik ali dušik plin brez barve, okusa in duha. Ta plin je najlažji izmej vseh dosedaj znanih plinov in je štirinajstkrat lažji kakor zrak. Gorenja ne pospešuje. Če gorečo stvar denemo v čist vodik ugasne, ako drugi zrak nima dostopa. Pri dostopu zraka pa gori vodik slabosvetečim modrim plamenom To plame je pa silno vroče. Živali tudi v čistem vodiku ne morejo živeti.

Lahkost vodikovo so že porabili v prejšnjem stoletji v to, da so ž njo napolnili zrakoplav ali balon. Ker je vodik veliko lažji od zraka, je šel kvišku in tako so se začeli voziti po zraku. Pod zrakoplav, ki je velik iz kake goste tkanine napravljena krogla privežejo čolni in vanj gredo ljudje in se odpeljejo v višine. Taka vožnja je pa jako nevarna in se jih je že mnogo pri njej ponesrečilo.

Poleg vode, je pa znana še neka druga spojina vodika in kislika, ki se imenuje vodikov nadokis. V tej spojini je dvakrat toliko kislika, nego v vodi. Nahaja se taka tekočina kot para v zraku. Ker pa ni posebno stalna, ni dosti znana. Sicer pa ima ta spojina nekatere posebne lastnosti. Če pride v dotiko z žlahtnimi kovinami, z zlatom, srebrom ali platino, posebno če so zdrobljene, odda od sebe polovico kislika, tako da se spremeni v vodo. Pri tem pa nastane velika vročina. Ta spojina pri nekaterih snovih vpliva okisujoče, to je oddaja od sebe kislik, ki se spaja z drugimi snovmi. Tako razruši razne barve. Večkrat pa tako nastale nove spojine, hitro zopet oddado kislik, ki so si ga navzele, in se spremene v prejšnje. Ker se ta vodikov nadokis nahaja v zraku zmešan z ozonom, večkrat ni lahko določiti, ali se nekatere snovi okisujejo, to je spajajo s kislikom vsled ozona, ali vsled vodikovega nadokisa. Čitatelju se bode morda čudno zdelo, da bi ravno tako vodikov nadokis okisoval, dočim se dotične snovi ne spoje s kislikom, ki je v zraku. Ta stvar še ni popolnoma pojasnjena, ali videli bodemo večkrat, da nekatere prvine imajo veliko večje sorodstvo ali nagnenost spojiti se z drugimi prvinami v tistem trenotku, ko se izločujejo iz kake spojine nego sicer. Tako se dušik, ki je v prirodi silne važnosti, zlasti ga potrebujejo vsa organična telesa, skoro nikdar naravnost ne spoji s kako drugo prvino, temveč se vsa mnogovrstna presnavljanja vrše s tem, da dušik prihaja od jedne spojine v drugo.

Kako nastaja vodikov nadokis v zraku, še ni popolnoma pojasnjeno. Kaže se pa, da nastane s tem, da ozon okisuje amonjak. Amonjak je spojina dušika in vodika, ter se ga nahaja več ali manj v zraku. Amonjak je tista snov, katera se nahaja v večji meri v gnoji in prouzroča, da gnoj smrdi. Ozon se spoji tako z amonjakom, ad nastaneta solitrova sokislina in vodikov nadokis. Da je to mnenje nekoliko osnovano, kaže to, da se po preiskavah ozon, solitrova sokislina in vodikov nadokis, zlasti poslednja dva vkupe nahajajo v zraku.

Poleg tega pa nastaje vodikov nadokis pri nekaterih okisovanjih, ako je voda zraven, tako pri zarjavenji železa. Pa tudi pri nekaterih drugih kemičnih presnovljanjih poleg drugih snovij nastaja tudi vodikov nadokis. Dokazalo se je tudi, da se vodikov nadokis nahaja tudi v sveži človeški in živalski scalnici. Zatorej nastaja tudi ta nadokis pri kemičnih preosnovah v organičnih telesih. Ker je ta nadokis težko zasledovati, se tudi še ni povsem pojasnilo, kake važnosti da je v prirodi, zlasti za organično življenje. Občno se misli, da mej potrebne snovi ne spada. Toliko se ga pa tudi nikjer ne nabere, da bi postal vidno škodljiv. O drugi spojini vodika s kislikom, namreč o vodi, bodemo pa pozneje obširnejše govorili, če tudi bi lahko že pri zraku, ker je vodna para jeden potrebnih delov zraka. Toda voda je tako važna, da je vredna, da bodemo posebe govorili o njej.

(Dalje sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Sajenje krompirja. Skušnje so pokazale, da za sajenje ne ugaja drobni krompir ali pa majhni krompirjevi oščipki. Samo pri večjih oščipkih je pričakovati dobrega pridelka. Sprva mlada rastlina le iz vsajenega gomola dobiva hrano, ne pa iz zemlje, če je premajhen, se dobro razviti ne more.

Proti gnjilobi krompirja. Francoski kemik Mohr se je po skušnjah prepričal, da krompir manj gnjije, ako se predno še sadi, 20 ur namaka v vodi, kateri se je pridejalo $^1/_{10}$ % lisola.

Malo gibanje je za živino, katero debelimo, koristno. Marsikateri kmetovalci mislijo, da živina, katero debele, mora vedno stati v hlevu. To pa ni resnično. Taka živina rada zboli. Tudi meso ni posebno okusno, ker se tolšča nabere preveč na nekaterih mestih. Boljše je, če se živina malo prehodi, kaj lahkega dela, ostane bolj zdrava in njeno meso je okusnejše in povsod jednakomerno tolsto.

Poučni in zabavni del.

Deset let v Ameriki.

(Iz osebnih spominov Rusa P. Tverskega.)

III.

(Dalje.)

Moj popis stavbarstva v Ameriki bi ne bil popolen, jaz prav nič, ako bi ne omenil udeležitve različnih zemljskih družb in spekulantov v tej stvarij. Lahko rečem, da po številu polovico in po vrednosti tri četrtine vseh poslopij v Ameriki zgrade te družbe. Kakor kako selo ali mesto začenja kazati, da se oživi in bode hitro naraščalo, takoj se osnujejo razne družbe, da se po možnosti okoristijo naraščanje mesta in nažanjejo denarjev. Včasih zasebniki, največkrat pa delniške družbe, katere se sestavijo iz krajnih podjetnikov razne vrste v zvezi s kapitalisti velikih mest severo-

vzhoda pokupujejo zemljo okrog kraja, kjer se je nadjati kacega napredka, in to navadno po nizki ceni včasih po deset, petnajst dolarjev za aker in začno „boom the place“.

Ta izraz se ne da prevesti, ker v Rusiji niti tega pojma ni, kolikor mi je znano. To pomenja z vsemi neresnicami in zvijačami, obljubami, hvalo in domišljevanjem v narodu vzbuditi spekulativnost in povzdigniti ceno. Zemlja kupljena za slepo ceno se razdeljuje na stavbene prostore včasih silno majhne, narede se načrti za ulice, prospekte in trgi, konjko (tramvaj) ali električno železnico, ki bode vezala novi del mesta s starim, tiskajo se cirkulari in knjižure najzanimavejše vrste in občinstvo začne klevati. Društvo zgradi navadni hotel, nekaj kotažnih hiš, magazine itd., prodaja jih kupuje zopet nazaj za višjo ceno, zopet prodaja in dela na vse sile, da se začne pravilno naseljevati novi del mesta. Kolikor več ljudij se priseli, toliko se podraži stavbeno mesto, grade se zopet nova poslopja in na ta način hitro nažanje mnogo denarja. Znamenita Ilajtonska pozemeljska družba v Birminghamu v Alabami, je začela delovati s kapitalom 20.000 dolarjev in je prvo leto (1883.), ko se je osnovala kupila zemlje samo za 10.000 dolarjev, ali do 1889. leta je plačala že 5,570.000 dolarjev dividende in natančno izračunanje je pokazalo, da ima še vedno za več milijonov zemlje, tako da smemo mislíti, da se bodo dividende še dolgo nadaljevale v bodočnosti.

Razume se, da na jedno tako vspešno družbo pride deset ponesrečenih, ki ne prinašajo nikake koristi, pri katerih se pogosto zgubi ves prvotni kapital. V severovzhodnih in osrednjih državah, kjer je prebivalstvo že bolj stalno naseljeno takega booma ne popraviš, če ni res kaj izrednega, če se ni morda našel prirodni plin, kerosin i. t. d. Tukaj so se cene že utrdile in spekulirati ni lahko. Drugače je pa v novih mestih, ki so se ravnokar naselila. Tam je vse mogoče, kajti Čikago je izraslo v 50 letih iz močvirja v mesto z 1,200.000 prebivalci, Omaha v 30 letih na 350.000, Los-Angeles v petih letih na 75.000, Kanzas-City v 20 letih na 300.000 in Birmighan v 8 letih na 400.000 prebivalcev in njih so cene poskočile že na stotisočkrat! Te primere porabijo s primernimi pojasnili spekulanti skoraj vselej vspešno. In kaj ti vsega ne obetajo! Priganjajo te, da precej kupi, ker v jednem meseci se cene vsekako podvojé, potrojé, podesetére — in tako se znatni denarji večkrat plačajo za kraje ki niso vredni krajcarja in ga nikoli ne bodo. Večkrat se je pokazalo, ko je zemljemerec poiskal kupljeni kraj, da je v kakem neplodnem močvirji ali v sredi kacega jezera, da nekateri posebno zviti sleparji prodajali so svet v Tihem morji pet milj od brega ín več čevljev pod vodo. Sprva je bilo glavno torišče za take spekulacije na zapadu, sedaj je pa na „novem jugu“. Pričakovati je, da v kratkem kak zvit pustolovec osnuje mesto v Meksikanskem zalivu. Žrtva so navadno premožnejši razredi severnih mest. Tam se vsako delo dobro plačuje in varčni ljudje lahko kaj prištedijo — in pojavi se hrepenenje, da bi ugodno naložili privarčevane denarje, da bi v kratkem toliko pridobili, da bi delati ne trebalo. Na severu je dosti kapitala, obresti so nizke in cene so tako stalne, da niti misliti ni, da bi se 500 ali tisoč dolarjev v jednem letu pomnožilo na 20 ali 30 tisoč, in ko pošta skoro slednji dan prinaša lepe opise, da je kaj tacega mogoče tam nekje daleč, in se to opisuje ne le kot verojetno, temveč kot brezdvomno in gotovo, pa se pošljejo denarji kakemu zvitemu sleparju in navadno izginejo brez sledu. V resnici ni je meje predrznosti in bahatosti teh zemeljskih spekulacij. Skoro vselej je reklami, katera opisuje novo mesto, priložen zemljevid okolice s podobo in načrtom mesta. Zemljepisni fakti so izkaženi na najbrezvestnejsi način, fizična vnanjost dežele je povsem premenjena, in večkrat je priloženo nekaj fotografij nekaterih jako lepih poslopjih, ki so neki v tem mestu, dočim v resnici ondu morda niti koče ni.

IV.

Ko se je leta 1883. moje žagarsko podjetje tako razvilo, da sem bil prisiljen pridružiti moji žagi precejšno tovarno za obdelavanje lesa, se je mesto delavcev v našem mestecu silno povekšalo in to tacih delavcev, ki so prišli s severa in dobivali dobro plačo po $2^1/_2$, 3 in $3^1/_2$ rublja na dan. Krajne prodajalnice se niso mogle zadovoljiti njih potreb in jaz sam sem moral začeti trgovino z raznovrstnim blagom, da obdržim te delavce.

V vsakem malem kraji v Ameriki so prodajalnice, trgujoče z vsakovrstnim blagom (general merchandise), z živežem in krojnim blagom, s pohištvom in železnino, ali v Floridi, ki samo prav ničesa ne prideljuje, morajo dobivati s severa tudi moko, maslo in krojno blago in sploh vse, kar je potrebno za življenje. Samo po sebi je umljivo, da niti pojma nisem imel o trgovini in da je pri tacih razmerah bilo treba specijalnega znanja. Treba je bilo poznati vse cene, kje in kako se kaj kupi. In zopet sem vzel sodruga popolnoma neznanega človeka, kateri je bil specijalno vešč v obče trgovine. Ne morem, da ne bi opomnil, da se v Ameriki, posebno v novih mestih nenavadno hitro sklepajo take tovaršije in sodrugarstva. Človeka, ki se zjutraj prvi pot srečata v življenji, sta popoldne že sodruga pri kakem podjetji. Nikdo se ne briga, kakšna je vaša prošlost, od kod ste, kakšen ste, kako in zakaj je vam potrebna pomoč bodisi denarna ali delujoča, sporazumite se sprvim, ki se srečata ne brigate se, kdo je, in kaj bode iz tega. Na severu za najmanjšo stvar od vas zahtevajo spričeval in priporočal (references); na zapadu in jugu vam verujejo na besedo. Tujca imajo za poštenjaka, dokler se ne pokaže nasprotno.

(Dalje sledi.)

Poučni in zabavni drobiž.

Izkopavanje. Angleški vnanji urad je te dni naznanil načelniku zakladov za preiskovanje Palestine, v Londonu, da je sultan dovolil za dve leti izkopavanje v Jeruzalemu. Vodja teh del Bliss je že odpotoval v Jeruzalem, da nadaljuje dela, ki so se bila pretrgala za jedno leto.

Nov prirodoznanski muzej se snuje v Čikagu. Meščan Marshall Field je podaril milijon dolarjev za poslopje tega muzeja V tem muzeji se zbero pred vsem prirodoznanski predmeti s čikaške razstave.

Kaznjenec — domači učitelj. „Gaceta de Madrid" poroča, da je Benito Barragan Ocana pomiloščen. Bil je obsojen v dosmrtno prisilno delo. Pomilostili so ga, ker je dotičnik v dvajsetih letih. ko je bil v zaporu v Chuti, se vedno vzgledno obnašal, pridobil si tako zaupanje oblastev in zasebnikov, da so mu najprve rodbine v mestu izročale otroke svoje v odgojo.

Komet. Pred nekaterimi dnevi prikazal se je na nebu majhen komet. katerega je zagledal angleški zvezdar znani Derning v Bristolu dne 26. marca. Komet je videti v ozvezdji Leva.

Novice.

— **Imenovanje.** Deželni odbor kranjski je imenoval gg. dr. J. Eržena okrožnim zdravnikom v Postojni, dr. P. Košenino okrožnim zdravnikom v Metliki dr. Fr. Gombač-a potovalnim učiteljem za vinarstvo.

— **Slovenec — škof v Ameriki.** Poroča se, da je za škofa v Saint Cloudu v Severni Minesotti izvoljen naš rojak č. g. Jakob Trobec.

Umrl je v Celovcu dne 9. aprila t. l. kanonik preč. g Andrej Alijančič v 82. letu svoje starosti Pokojnik rodom iz Kovorja na Gorenjskem bil je iskren rodoljub slovenski. kot tak večletni odbornik Mohorjeve družbe in velik prijatelj ubožcev. N. v m. p.

— **Centralna komisija za obrtni pouk,** sešla se je minoli pondeljek na Dunaji k svoji 34. seji, odkar obstoji. Seje se je vdeležil tudi novoimenovani član te komisije gospod ces. svétnik Ivan Murnik. Na dnevnem redu je bilo pri seji mej drugim tudi posvetovanje o povzdigi domače lončarske obrti na Kranjskem in slamnikarske obrti v Domžalah, glede povzdige slamnikarske obrti je komisija pritrdila dotičnim predlogom poročevalčevim, glede povzdige lončarske obrti pa se je sklenilo naučno ministerstvo naprositi, da v to potrebno ukrene.

— **Kranjska hranilnica v Ljubljani** je imela dne 6. t. m. svoj občni zbor. Čistega dobička je hranilnica imela minulo leto 201.903 gld. 34 kr.; po vseh odbitih darilih in stroških. Skupno imetje, katero ima hranilnica oskrbovati znaša 34,412.208 goldinarjev 98 kr. Posojila na hipoteke znašajo 13,839.867 goldinarjev 64 kr.; interesentje imajo vloženih 29,172.761 gld. 19 kr. Skupni reservni zaklad hranilnice znaša 3,701.433 gld., 36 kr. V dobrodelne namene je hranilnica dala letos 51.480 gld. V namen praznovanja 75letnice hranilnice, ki bo prihodnje leto, se je sklenilo določiti 150.000 gld. eventuvelno še nadaljnih 200.000 gld. Za eventuvelno zgradbo nemškega gledališča v Ljubljani se je postavilo v reservo 20.000 gld.

— **Javna skladišča v Trstu** prešla s 1. aprilom t. l. v državno oskrbo. Zakon o prevzetji teh skladišč v državno opravo pride v kratkem pred poslansko zbornico.

— **V Železnikih** se je nedavno vršila volitev novega občinskega načelništva. Županom izvoljen je bil gosp. Košmelj Luka; kot svetovalci pa gg. Levičnik Jos. I. Globočnik Leop. II. in Demšar Jos. III.

— **Družbi sv. Cirila in Metoda** so od 1. marca do 31. marca t. l. naklonili: Družbin podpredsednik g. Luka Svetec in g. Alojzija Koblarjeva iz Litije vsak po 1 letnik „Cvetje iz vrtov sv. Frančiška"; g. Helena Lenassijeva iz Postojne pisemskih znamk; uredništvo „Slovenskega naroda" šestnajsto zbirko prvih kron, nabranih od 1. febr. do 28. febr. t. l. v skupnem znesku 338·89 kron; sl. moška podružnica v Kranji 45 kron in sicer 30 kron novoletne odkupnine kranjskim narodnjakinj in narodnjakov, 6 kron pa nabranih v družbah; sl. kmetska posojilnica ljubljanske okolice 20 gld; neimenovana gospa iz Ribnice 30 kron in sicer so 22 kron darovale č. ribniške gospe, 8 kron pa vesela družba; č. rodbina F. Omersa v Kranji mesto venca na krsto veliki dobrotnici naše družbe, prvomestnici gospej Mariji Murnikovi 10 gld., sl. posojilnica v Gornjem Gradu 5 gld.; hišna družba „Omizje" v Mozirji 5 gld., nabranih kot kazen za rabljene tujke v slovenščini; gospod Oton Bajer in I. Jenko, člana ravnateljstva kmetske posojilnice za ljubljansko okolico, po 5 gld.; prvomestnica kranjske ženske podružnice, g. Leopoldina Šavnikova 4 gld., g. dr. I. Bezjak v Mariborski čitalnici 2 gld. 70 kr. in gg Jaroslav Kunst, Alojzij Cimperman in Julij Žigon na Polzeli pri Celji za piruhe 2 gld. 50 kr. — Iskreno se zahvaljujoč vsem darovateljem izrekamo sedaj, ko pomlad vzbuja povsod novih upor, tudi mi nado, da se nas bo požrtovalno slovensko občinstvo vedno bolj pogosto spominjalo, kakor so tudi potrebe pri omenjenem šolstvu od dne do dne večje. Hvaležni narod Vas, blagohotni darovatelji, ne bo pozabil.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda.

— **Iz Radeč pri zidanem mostu** se nam piše koncem marca. Most, katerega želeli smo tako dolgo, gradi se vzlic tako ugodnemu vremenu vendar le kot počasi. Vendar pa še zmirom govoré, da bode do konca meseca julija t. l. gotov, četudi podjetnik po izreku nekega veščaka dela s tako priprostimi pripomočki, kot nekdanji Egipčani. 8. m. m. se je položil prvi kamen na štajarski strani, kar se je s primerno slovesnostjo, s pogostenjem delavcev in s streljanjem zgodilo; v spomin za prihodnje čase se bode vzidalo na kranjski strani v temeljni kamen več načrtov in tiskovin, kakor tudi imenik pri mostu zaslužnih mož Upamo, da bode most vsem okoliščanam v največjo korist. Tako tudi upamo, da na novo ustanovljena posojilnica bode marsikomu v pomoč. 3 aprila bil je prvi uradni dan posojilnice, kateri nam je precej dal upanje, da bode stvar napredovala. Udov pristopilo je precej 30 in mej njimi je tudi precej takih mož, da moramo biti ponosni nanje, posebno z veseljem pa smo sprejeli pri drugim uradnem dnevu od obče poznanega rodoljuba darovanih 200 gl., toraj ne vloženih ali kot delež temveč naravnost darovanih. Veselje pač bi bilo, ko bi bila večina pri nas v Radečah za dobre reči tako vneta ali žal, da imamo nekaj intelegence, ki nam bode rajši nasprotovala, nego pomagala, in to so možje, s katerimi bodemo imeli mnogo opravka, ali zaradi tega ne zgubimo poguma. In kakor smo že marsikaj dočakali, da se je na boljše obrnilo, tako bodemo tudi tukaj še dotičnim nasprotnikom pravo dokazali in jih zase pridobili; vsem pa, ki se kot narodne domoljube priznavajo, kličem na delo in kmalu k posojilnici kot udje pristopite. Blagim podpornikom bode pa že Bog obilno povrnil.

— **Utopljenec.** Minolo nedeljo popoludne so pri Janeževi tovarni potegnili iz Ljubljanice truplo nekega Al. Stradnerja, kolarskega pomočnika doma od Radgone na Spod. Štajarskem. Stradner je iz samomorilnega namena šel v vodo in si v to ime zvezal roki in nogi predno je skočil v vodo.

— **Iz Save potegnili** so pod Podnartom na Gorenjskem dne 4. t. m. 50letnega Nikolaja Valentinčiča, urarskega pomočnika pri Jož. Pogačnik-u v Podnartu. Valentinčič pal je najbrže v pijanosti v Savo in utonil.

— **Požar.** Dne 6. t. m. po noči uničil je ogenj Mariji Orajnar v Hudenji občine trebenjske vsa gospodarska poslopja

s krmo in orodjem vred. Škode je 2000 gld. Pogorelka je bila zavarovana za 650 gld. — Dne 7. t. m. ob treh zjutraj pričelo je goreti pri županu Jož. Lahu v Klancu v kamniškem okraji, je vpelilo temu vsa poslopja, istotako sosedinji Katarini Pogačar, sosedu Janezu Koširju pa skedenj Lahu je poginilo v ognji tudi osem prašičkev in ena krava. Škode ima Lah do 2600 gld. zavarovan je bil za 1000 gld. Pogačar ima škode 4000 gld. zavarovana je bila za 1250 gld. Košir ima škode 200 gld., zavarovan je bil za 150 gld. Lah in njegova žena sta se tudi pri gašenji in rešitvi več ali manj poškodovala. — V obeh nevedenih slučajih se sumi, da je bilo nalašč zažgano.

— **Nesreča.** 63letni vdovec Jožef Tešina je 3 t m. v nekem gozdu pri Stražišči pri Kranji kuril, a se pri tej priliki tako ožgal, da je vsled tega še isti dan umrl.

Družba goljufov.

Že deset let je velika družba goljufov tirala sleparije po Angliji, Holandiji in Nemčiji. V svoje mreže je pa največ vabila Galičane, ker je njen vodja po imenu Šapira doma iz Galicije in je zatorej dobro poznal lahkomišljenost svojih rojakov. Najbrž so pa agenti te družbe zahajali tudi v Galicijo samo in tam poizvedovali po ljudeh, katere bi bilo moč oslepariti. Goljufij samih pa niso v Galiciji izvrševali.

Nepričakovano je ta ali oni kmet ali obrtnik v Galiciji dobil pismo iz Londona, kjer je bil menda glavni sedež sleparjev, pismo, v katerem se mu je ponudilo, da mu preskrbe po 20, oziroma 37 $^1/_2$ odstotka cene dobro ponarejenih ruskih ali pa avstrijskih bankovcev. V pismu se je dotičnik pozval, da odpiše na navedeno adreso v Londonu. Pri tem pa niso navajali vedno jedne in tiste adrese, menda, da bi policija ne prišla jim tako lahko na sled.

Če je odpisal dotičnik v London in zahteval po naročilu „blaga“, so ga goljufi že imeli v krempljih. Dobil je povabilo, da naj pride v Rotterdam, London ali pa kako nemško mesto, kjer se mu bode ponarejen denar izročil. Reklo se mu je, da naj prinese več tisoč goldinarjev seboj. Da ga še bolje osleparijo, so mu poslali vzorec ponarejenih bankovcev. Vzorec je bil samo na jedni strani na svilen papir odtisnjen bankovec, ali pa tudi popolnoma izdelan. Ti vzorci so kazali, da znajo v Londonu zares izvrstno ponarejati bankovce. Ti bankovci, ki so se poslali za vzorec, so bili pristni, kajti sleparji bankovcev ponarejali niso.

Če je ponudnik bil voljen priti v London ali kam drugam, se mu je naročilo, da naj brzojavno naznani čas svojega prihoda. Sleparji ga pa niso pustili, da bi prišel v London. Vsprejeli so ga že na potu in izpeljali v kak hotel. Ljudje, ki so ga pričakovali, imeli so pred vsem nalogo se prepričati, če ima denar pri sebi in če ni morda obvestil policije.

Če se je pokazalo, da je vse v redu, je začel svoje delovanje glavar teh goljufov. Speljali so dotičnika v kako beznico ali pa na prosto polje. Tje je prišel Šapira, vzel zavitek z pravimi bankovci od tujca in mu izročil večji zavitek s ponarejenimi bankovci. Če je ogoljufanec zavitek še le doma odprl, videl je, da so zgoraj in spodaj zares pravi avstrijski ali pa ruski petaki, ali druga vsebina so pa bili zreski papirja v velikosti bankovcev.

Če je pa dotičnik bil previden in se ni dal preslepiti, so se poslužili druge zvijače. Ko so se pogajali, prišla sta dva moža, ki sta se izdala za policijsta. Prijela sta najprej Šapiro, in ko je ta vse priznal, sta pobrala pravi in ponarejeni denar in odpeljala Šapiro in tisto osebo, ki je tujca k Šapiri pripeljala. Tujca sta pustila, da je ubežal.

Če to ni bilo mogoče, izvabili so žrtvo v Rotterdam, in so prišli Šapira in tovariši in ter odpeljali kupca na mejo. Tukaj si je dal dati Šapira kupnino, ali jeden njegovih tovarišev je pa tujcu vtaknil v žep zavitek, v katerem so imeli biti ponarejeni bankovci, katerega naj pa zaradi varnosti pogleda še le, ko pride čez mejo. V zavitku so pa bili le zrezki papirja.

Poprej je pa Šapira naznanil carinskim organom, da jim v roke pripelje tihotapca. Pri carinskem uradu je privedši jednega svojih tovarišev označil kot dotičnika. Moža so mejni stražniki strogo preiskali ali ko niso našli ničesa carini podvrženega so ga seveda izpustili.

Tujec, ki je to opazoval, je mislil, da so kaj izvedeli o ponarejenji denarja in so zato Šapira in njegovega tovariša prijeli, ter je ubežal, predno je bilo carinsko preiskovanje končano, da bi tudi njega ne prijeli in ne odpeljali v zapor.

V vseh teh slučajih se je goljufanec bal ovaditi, da bi tudi sam ne prišel sodišču v roke. Tako je bilo mogoče, da so goljufi tako dolgo sleparili, ne da bi se bilo izvedelo.

Nazadnje je policija le nekaj zavohala. Dunajska policija je izvedela, da je jeden teh sleparjev odšel v Berolin in je to naznanila berolinski policiji. Dotičnik se je v Berolinu v nekem hotelu nastanil kot Roman Herz, strojni inžener iz Londona. Policija ga je prijela in pokazalo se je, da je delavec Jožef Adolf Hertz, član družbe goljufov. Policija je pa znala to stvar tako tajno obdržati, da Hertzovi tovariši niso zvedeli, da je on prišel v roke pravice. Od Herzta so izvedeli, da se ima baš izvršiti neka goljufija v Rotterdamu. Stvar se je naznanila policiji v Rotterdamu, ki je zaprt, ko so ravno hoteli nekega tujca oslepariti, pet teh sleparjev, štiri Galičane in jednega Rumuna.

Dunajska policija se je bila v tej stvari že obrnila do policije v Londonu, ki pa ni hotela pomagati, da bi goljufe zaprli, ker ni poškodovan noben Angež. Zato se je moralo gledati, da jih drugod primejo.

— **Samomor.** V Dunajskem Novemmestu se je umoril neki Karol Zelenko, ki je imel znanje z neko mlado revno deklico, ki bi imela kmalu mati postati. Zadnji čas se pa seznanil z neko bogato deklico, katero bi bil rad vzel. Ker mu je prva ljubezen delala ovire, se je pa ustelil.

— **Ostanke ladije „Machichaco“** pred Santandrom, katera je že napravila toliko nesreče, so te dni popolnoma razstrelili. Dinamit se ni razletel in sploh ni bilo nobene nove nesreče. Skoro vse prebivalstvo je bilo bežalo iz mesta v gore, ko so ostanke ladije razstreljevali. Sedaj so se pa ljudje pomirili in povrnili so se na svoje domove.

— **Roparja,** ki je umoril čuroškega trgovca Leva Farcky-ja zaprli so v Belemgradu. Ime mu je Mita Gavrilovič. Pred kratkim so ga izpustili iz ječe, kjer je bilo dve leti, ker je bil neko gospodarsko poslopje zažgal svojemu bratu. Pri roparju našli Farckyjevo zlato uro, žepni nož, revolver ključ, s katerim je odprl blagajnico in 270 gld., denarja. Preiskovalni sodnik novosadskega sodišča Dadany, je sam odpotoval v Belgrad, da osebno zaslišava Gavriloviča. Vse je priznal in izpovedal, da sta pri ropanji mu pomagala Srba Nikolaj Kovačev in Savo Česarov, katera so tudi že zaprli.

— **Velikega vojvoda prijeli.** Veliki vojvoda badenski je hotel v Rimu v Kvirinal skozi velika vrata, ki so za tujce prepovedana. Vojak mu je dajal znamenja, da naj se vrne, ali ko ni hotel, ga je prijel. Še le, ko je prišel neki častnik, ki velikega vojvodo poznal, ga je vojak izpustil. Vojak ne bode kaznovan, ker je ravnal po danih inštrukcijah.

— **Delavski nemiri v Ameriki.** V premogovnikih v Pensilvaniji bili so veliki nemiri. Štrajkujoči delavci so napadli druge, jednega inženerja ubili. Policija je morala streljati. Ubitih je bilo 10 delavcev, mej njimi 8 Ogrov, več pa ranjenih. Vodje delavcev so zaprli.

— **Zaljubljeno pismo v žemlji.** Da pridejo zaljubljena pisma večkrat napačnim osebam v roke, ni nič čudnega, ali da tako pismo pride v žemljo, je pač kaj posebnega, v Düsseldorfu je nedavno neka uradniška hči našla v žemlji pismo neke deklice svojemu ljubčeku, pekovksemu pomočniku.

— **Sicilijanski roparji.** Te dni so karabinjeri skoro popolnoma uničili družbo znanega roparskega glavarja Maurina. Glavarja in več tovarišev so ubili. Šest so jih vjeli. Pri roparskem glavarju so našli zapisnik ljudij, ki so bili ž njimi v zvezi in jim pomagali, jim dajali skrivališča. Mej temi je več premožnih ljudij. Dva grajščaka plemenitega rodu so že zaprli, ker sta s tem roparjem imela zveze.

— **Bombe.** Dne 5. t. m. našli so v Madridu na sprehajališču Santa Maria Cabezo sedemnajst kilogramov težko bombo brez užigala. Preiskava se je začela. V Genui razletela se je dne 5. t. m. pred vredništvom vladnega liste Secola XIX. s strelno pavolo in dolgimi žeblji napolnjena bomba. Razpok je bil tako silen, da so se zidovi široko razpokali. Misli se, da je to anarhistično maščevanje, ker list energično piše proti njim.

— **Dinamit na polji.** V Velikem Jenču na Češkem našli so grajščinski delavci na polji tri ploščinaste pušice, katere so vzeli seboj. Doma so jedno odpirali, ali se jim je razletela in jednega hudo poškodovala. V pušicah je bil namreč dinamit.

— **Oropali** so pekovske prodajalnice v Cordobi na Španjskem delavci, ki nimajo dela. Guverner je z žandarmerijo napravil red.

— **Nihilistična zarota.** V Peterburgu zaprli so 18 dijakov vojaške zdravniške akademije, ker so snovali neko nihilistično zaroto. Tudi v Odesi in Varšavi zaprli so več dijakov in druzih oseb in je bilo tudi več hišnih preiskav.

— **Bomba v cerkvi.** V Forliju je mej božjo službo se razletela bomba v nekem cerkvenem hodniku. Ljudje so drli prestrašeni iz cerkve. Več jih je lahko poškodovanih.

— **Ruskega poneverjevalca so zaprli.** Leta 1887. je uradnik varšavske državne banke Ladislav Kersch iz Sandomira poneveril 80.000 rubljev. Dosedaj ga je policija zastonj iskala. Dne 25. m. m. so na Dunaji prijeli Stanislava Prazinovskega, ker se je izvedelo, da je pod imenom Gregor Chotkowski več ljudij osleparil. Pri preiskavi se je pokazalo, da ni niti Prazinovski, niti Chotkowski temuč gori omenjeni Hersch in vsled tega ga izroče ruskim oblastvom.

— **Bomba na ženitnini.** V vasi Doral na Francoskem je bila ženitnina hčere bivšega notarja. Mej zabavanjem svatov je nekdo položil bombo na okno, ki se je razletela z velikim pokom. Škode pa ni nobene napravila.

— **Štrajk policistov.** V Jászberényji na Ogerskem, ki ima 24.000 prebivalcev, so vsi policisti napravili štrajk, ker jim nečejo povišati plače. Policijski so dobivali le po 8 gld. 50 kr. na mesec, torej 27 kr. na dan, ker je pač premalo za varuhe javnega reda. Deputacija je bila pri županu in prosila povišanje plače, katerega pa župan ni obljubil. Vsled tega so policijski napravili štrajk v veliko veselje tistih ljudij, ki radi žive na stroške druzih ljudij.

— **Pobožen tat.** Te dni so zaprli v Sv. Hipolitu nekega Leopolda Mayerja, ki je že šestnajst let kradel okrog. Prejšnje čase je bil cerkovnik, pozneje je pa kupčeval z živino, sadjem, slamo in vinom. Povsod so ga radi videli, ker je mož bil znan tudi po svoji pobožnosti in poštenosti. Sedaj se je pa pokazalo, da je kupčeval le zaradi tega, da si je kaj ogledal, po tem je pa po noči pripeljal več tovarišev, ki so s tatinskimi ključi odprli in odnesli, kar je bilo mogoče. Zaprli so tudi že več tovarišev njegovih.

— **Loterijski slepar.** Mnogim se je že čudno zdelo da je mestni pisar v Freiburgu v Švici nakrat obogatil. Kupil je vilo, konje in se vozil okrog, za službo se je malo brigal. Zaradi njegovega bogastva se ga pa niso upali dejati iz službe. Te dni se je pa izvedelo, od kod izvira njegovo bogastvo. To mesto ima neko loterijsko posojilo. Žrebanje se tako vrši, da se vselej serije najprej izžrebajo, potem pa jeden mesec pozneje številke. Vselej, kadar so bile izžrebane serije, je kupil hitro več srečk teh serij. Pri žrebanji številk je bil vselej zraven in je narekoval navzočemu notarju vzdignene številke. Narekoval je pa k vsaki seriji iz spomina vselej tisto številko, katero je on imel, ne pa tisto, ki je bila zares vzdignena. Tako je vselej veliko dobil. Banki, pri kateri je srečke kupoval, se je čudno zdelo, da vselej njegove srečke zadenejo in je na to opozorila mestno oblastvo v Freiburgu. Pisar se je odtegnil pravice s tem, da jo je pobegnil.

— **Hotel pogorel.** V Carigradu pogorel je velik hotel d' Angletere. Če tudi je gorelo po noči, vendar ni noben človek zgorel.

— **Bančni ravnatelj — ponarejalec menic.** Ravnatelj ljudske banke v Mantui je mnogo premoženja zgubil pri borznih spekulacijah in vsled tega ponaredil menic za 100.000 lir. Te dni so ga zaprli.

— **Bomba pred notarjevo hišo.** Dne 8. t. m. je pri notarju v Herchieru razletela se bomba in napravila mnogo škode. Misli se, da je to akt maščevanja.

— **Tat perila.** Pred dunajskim porotnim sodiščem obsodili so te dni nekega Adalberta Lilichingerja, v petletno ječo zaradi tatvine. Obsojenec je krošnjaril s papirjem. To je pa bil le izgovor. V resnici je pa le kradel posteljno perilo po hišah. Kupčija mu je bila le sredstvo, da se je ložje v kako hišo splazil. Zatožen je bil, da je v nič manj kakor v petintridesetih krajih perilo pokradel.

— **Eksplozija v Zagrebu.** Pri prekladanji prateža na državnem kolodvoru iz vagona v vagon, se je razletel neki kovčeg in sta se dvema delavcema uneli obleki ter sta močno opečena. V kovčegu so bili patroni, ki so se užgali menda vsled drgnenja. Kakor se je pokazalo, je kovčeg lastnina drvarja Andreja Sepića iz Voloske, ki je potoval v Bosno na delo. Pri sebi je imel tudi dva tovariša, v katerih kovčkih so tudi našli patrone. Zaprli so jih. Izgovarjajo se, da so patrone vzeli zaradi varnosti seboj.

— **Nesreča v Rudniku.** Pri Dobravi na Ruskem Poljskem so se v premogovniku vžgali plini mej groznim pokom. Več delavcev je smrtno poškodovanih.

— **Trikinasto meso.** V Algieru je umrla za strašnimi bolečinami rodbina sedmih oseb, ki je jedla trikinasto svinjino.

— **Anarhista Meuniersa,** katerega dolžé, da je lani vrgel bombo v kavarni Veryju v Parizu, so v Londonu zaprli. Pri njem so našli več papirjev, iz katerih so izvedeli za njegove tovariše.

— **Strašen razpok.** V Oilu Cityju v Pennylvaniji je v hiši nekega delavca bil strašansk razpok. Delavec in njegova žena ter štirje otroci so mrtvi. Hiša je močno poškodovana, sodi se, da se je slučajno užgal nitroglicerin, katerega je bilo mnogo v hiši.

— **Samomor bančnega ravnatelja.** Od dne 26 februvarija pogrešali so ravnatelja moravske eskompne banke Edvarda Fleischa. Minuli teden so ga izvlekli iz vode pri Kuspici. Povod samomoru je bila baje bolezen in pa domači razpori.

Št. 3631.

Razglas

o oddaji bikov plemenjakov belanske (cikaste) pasme.

Deželni odbor kranjski odda konec meseca aprila t. l. nekaj bikov plemenjakov belanske (cikaste) pasme in sicer v prvi vrsti občinam in le če bi se teh ne oglasilo zadostno število tudi zasebnim živinorejcem.

Prošnje za bike pošljejo naj se do 22. aprila t. l. deželnemu odboru kranjskemu v Ljubljani.

Pogoji, pod katerimi se biki oddado so:

1.) Bik se mora pravočasno prevzeti v Ljubljani pri „Bavarskem dvoru“.

2.) Pri prevzetji bika mora se zanj plačati **polovica nakupnih stroškov.**

3.) Prejemnik bika se ima zavezati, da ga bo imel dve leti za pleme in da povrne po 5 gld. za vsak mesec, če bi ga iz kakeršnega koli vzroka, vedno pa z dovoljenjem deželnega odbora pred pretekom dveh let prodal. Nasprotno pa bo deželni odbor dovolil nagrado 20 gld., če se bo bik rabil najmanj 4 mesece čez 2 leti za pleme, za vsak nadaljni mesec pa po 5 gld.

Od deželnega odbora kranjskega
v Ljubljani dne 7. aprila 1894.

Wilhelmov
antiartristični in antireumatični
KRIČISTILNI ČAJ
od
Franc Wilhelm-a
lekarja
v Neunkirchen-u na Spod. Avstrij.,
dobiva se v vseh lekarnah,
v **Ljubljani:** pri **U. pl. Trnkoczy, Wilh. Mayr** in **Peter Lassnik,**
v zavojih po **1 gld.** av. velj. (18)

Loterijske srečke.

V Brnu dne 11. aprila t. l.: 26, 57, 30, 3, 86,
Na Dunaji dne 7. aprila t. l.: 60, 6, 59, 84, 79.
V Gradci dne 7. aprila t. l.: 72, 58, 22, 33, 40.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 28 marc. 1894. Pšenica gld. 8·40 kr. rž gld. 6·40 kr., ječmen gld. 6·40 kr., oves gld. 7·30 kr., ajda gld. 8·40 kr., proso gld. 5·40 kr., turšica gld. 5·40 kr., leča gld. 14·— kr., grah gld. 14.— kr., fižol gld. 9.— kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

„Ne kupuj pri branjevci, temveč pri trgovci“
pravi star predgovor.
To se lahko uporablja na moje podjetje, kajti tako velika trgovina, kot je moja, ima vsled kupovanje velikih množin blaga za gotov denar in drugih prednosti nizke stroške, kateri so naposled le kupovalcu v korist.
Mični vzorci zasebnim kupovalcem zastonj in franko.
Bogate **vzorčne knjige**, kakoršnih **še nikdar** ni bilo, **za krojače** nefrankovano.
Blago za obleke. (10)
Peruvien in **dosking** za visoko **duhovščino**, predpisano blago za **uniforme c. kr. uradnikov**, za **veterance**, **požarne brambe**, **telovadce**, **livreje**, sukno za **bilard** in **igralne mize**, **prevlake za vozove**, **loden** tudi nepremočljiv za **lovske suknje**, **perilno blago**, **potni pledi** od 4 do 14 gld. itd.
Ceno, pošteno, trdno, čisto volneno sukno ne cene **cunje**, da se **jedva splača krojac**, priporoča
Janez Stikarofski,
Brno (avstrijski Manchester)
največja zaloga sukna v vrednosti $^1/_2$ **milijona goldinarjev.**
Pošilja se le proti povzetju!
Dopisuje se v nemščini, češčini, madjarščini, poljščini, italijanščini, francoščini in angleščini.

Marijaceljske kapljice za želodec.
izgotovljene v lekarni k „angelu varhu“
C. BRADY-a v Kromerižu (Moravsko)
so staro, zanesljivo in znano zdravilo ter so budilno in krepilno sredstvo za želodec in prebavilna dela. (18)

Samo prave so z zraven stoječo varstveno znamko in podpisom.
Cena: 1 steklenice 40 kr.
dvojne steklenice 70 kr.
Vsebina je naznanjena.
Marijaceljske kapljice
za želodec prodajajo se prave: **v Ljubljani:** lek. Piccoli in lek. Svoboda; **v Postojni:** lek. Fr. Beccarich; **v Škofji Loki:** lek. Karl Fabiani; **v Radovljici:** lek. Alex. Roblek; **v Novemmestu:** lek. Dom Rizzoli in lek. Bergmann; **v Kamniku:** lek. J. Močnik; **v Črnomlju:** lek. J. Blažek.

Odgovorni urednik: Avgust Pucihar. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.